

Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinde Afetlere Yönelik Bireysel Hazırlık İnançlarının Değerlendirilmesi: Aksaray İli Örneği

Evaluation of Individual Preparedness Beliefs for Disasters among Faculty of Health Sciences Students: The Case of Aksaray Province

Furkan ŞAHİN¹ , Sevil CENGİZ² , Kübra AKİL³ , Nimet Beyzanur ŞEN⁴

Öz

Bu çalışma ile Aksaray Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören Acil Yardım ve Afet Yönetimi (AYAY), Hemşirelik ve Sağlık Yönetimi bölüm öğrencilerinin genel afete hazırlık inanç düzeylerinin ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma tanımlayıcı tipte epidemiyolojik bir çalışmadır. Verilerin toplanmasında, araştırmacılar tarafından hazırlanan 17 soru ve Genel Afete Hazırlık İnanç Ölçeği 31 madde/soru olmak üzere 48 soru/maddelik veri toplama formu kullanılmıştır. Çalışma 449 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin %79,1'i kadın ve %49,7'si Hemşirelik bölümü öğrencilerinden oluşmaktadır. Öğrencilerin afete hazırlık inanç düzeyleri orta düzeyde bulunmuştur. Kadınların algılanan ciddiye alt boyutu ($p<0,01$) puan ortalamaları erkeklere göre daha yüksek bulunurken, erkeklerin algılanan engel alt boyutu ($p: 0,03$) puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Afetler hakkında eğitim alan ve eğitim almak isteyen öğrencilerin eyleme geçiriciler (sırasıyla $p:0,02$; $p<0,01$) puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Araştırmada öğrencilerin afete hazırlık inanç düzeyleri orta düzeyde bulunmuştur. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%82,6) afetlerle ilgili eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir. Afet eğitimleri hazırlık düzeyinin artırılmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Afet, Afete Hazırlık, Afet Risk Yönetimi, Bireysel Hazırlık, Sağlık Bilimleri Fakültesi

ABSTRACT

This study aimed to determine the general disaster preparedness belief levels and related factors of the students of Emergency Aid and Disaster Management, Nursing and Health Management departments studying at Aksaray University Faculty of Health Sciences. The research is a descriptive epidemiological study. In collecting the data, a data collection form consisting of 48 questions/items, 17 of which were prepared by the researchers and 31 items/questions of the General Disaster Preparedness Belief Scale, was used. The study was conducted with 449 students. 79.1% of the students were female and 49.7% were nursing students. The students' disaster preparedness belief levels were found to be at a moderate level. While the perceived severity sub-dimension ($p<0.01$) mean scores of women were found to be higher than those of men, the perceived barrier sub-dimension ($p: 0.03$) mean scores of men were found to be higher. The students who received training on disasters and wanted to receive training had higher action takers ($p: 0.02$; $p<0.01$, respectively). In the study, students' belief levels in disaster preparedness were found to be at a moderate level. The majority of students (82.6%) stated that they wanted to receive training on disasters. Disaster training will contribute to increasing the level of preparedness.

Keywords: Disaster, Disaster Risk Management, Disaster Preparedness, Individual Preparedness, Faculty of Health Sciences

¹ Sorumlu Yazar: Ar. Gör., Aksaray Üniversitesi, furkansahin@aksaray.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2556-5019

² Dr. Öğr. Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi, sevil_cengiz@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-3562-1793

³ Ar. Gör., Aksaray Üniversitesi, kubraakil@aksaray.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0205-2299

⁴Yüksek Lisans Öğrencisi, Gümüşhane Üniversitesi, nmtbyz.nurakcn@gmail.com, ORCID: 0009-0008-8187-8152

GİRİŞ

Afetler tarih sahnesinde her zaman var olmuş ve toplumlara zarar vermiş olgulardır. Toplamlar afetlere karşı farklı bakış açıları sergilemiş ve bu yıkıcı sonuçlardan kaçınmaya çalışmışlardır. Özellikle günümüze yaklaştıkça afet yönetimi anlayışı gelişmiş ve genişlemiştir. Günümüzde afet yönetimi risk yönetimine odaklanan ancak afetin her sürecini kapsamlı bir şekilde ele alan bütünleşik bir yaklaşımı ön görmektedir. Son dönemlerde odak noktasına alınan risk yönetimi, afetlerin yıkıcı etkilerini azaltmak ve afet sonrası sürecin etkinliğini artırmak için hazırlık yapmayı, bu sayede afetlere karşı direnç oluşturmayı hedeflemektedir. Çünkü afet olgusunun doğurduğu her türden bilanço büyük oranda zarar görebilirlik ile ilgilidir. Bir toplumun sahip olduğu nitelikler ve çevre koşulları zarar görebilirliği doğrudan etkilerken bu durumda doğrudan afetin büyüklüğünü etkilemektedir (Taştan & Aydınoğlu, 2015). Bu nedenle toplum dirençliliğinin artırması risk yönetiminin ana hedeflerindendir.

Acil Durum Olayları Veri tabanı verilerine göre, 2023 yılında 399 doğa kaynaklı afet meydana gelmiştir. Bu afetler 86,473 kişinin ölmesine ve 93,1 milyon insanın etkilenmesine neden olmuştur (EMDAT, 2023). Afetlere karşı önlem alınması ertelenmemesi gereken bir sorumluluktur. Her ne kadar afet hazırlığından kurumlar sorumlu olsa da bu sorumluluk bireyler için de geçerlidir (Kadioğlu, 2005). Bireysel ve toplumsal düzeyde afete hazırlıklı olma afetlerin yol açacağı etkileri azaltmada önem arz etmektedir. Toplumun sosyal yapısı, ekonomisi, afet kültürü ve toplumdaki bireylerin hazırlık düzeyleri ortaya çıkacak sonuca etki etmektedir (Kaya, 2020). Bu bağlamda afetler ile mücadele edebilmek adına hazırlık konusunda farkındalığın ve bilince yönelik değişikliklerin oluşturulması gerekmektedir (İnal, 2015). Afet yönetiminin her aşamasında önemli bir yeri olan hazırlık, afet durumunda, etkin müdahaleyi, toparlanma ve başa çıkma kapasitelerini arttıracak bir dizi stratejinin afet sonrası etkili bir afet yönetimi adına başarı sağlanmasını ifade eder. Bu süreçte yerel halkın sadece afetzede olarak değil de ilk yanıt veren ekip olarak görülmesi önem arz eder. Çünkü etkili müdahale halkın sürece dahil edilmesiyle gerçekleşir. Yani toplumu oluşturan her bir bireyin afetin bir parçası bir paydaşı olarak görülmesi ve sürece aktif katılımı önem arz eden bir durumdur (Ashkenazi ve Hunt, 2019; Rapaport ve Ashkenazi, 2020). Bu nedenle toplum dirençliliğinin artırması risk yönetiminin ana hedeflerindendir.

Bu bağlamda çalışmamızın amacı, Acil Yardım ve Afet Yönetimi (AYAY), Hemşirelik ve Sağlık Yönetimi bölümü öğrencilerinde genel afete hazırlık düzeylerinin çeşitli etkenlerle ilgisini ortaya koymaktır. Çalışmamız, epidemiyolojik araştırma yöntemlerinden olan tanımlayıcı bir çalışma şeklinde ele alınmıştır. Araştırmada İnal tarafından geliştirilmiş olan “Genel Afete Hazırlık İnanç Ölçeği” kullanılarak veri toplanmış ve katılımcıların afete hazırlık inanç durumları ile bazı sosyo-demografik özellikleri çalışma kapsamında ele alınmıştır.

1. Literatür Taraması

Afete hazırlık kapsamında ilgili literatürde, çeşitli bulgulara rastlanmaktadır. Bazı çalışmalar yüksek hazırlık düzeyini ortaya koyarken, diğerleri yetersizliklere işaret etmektedir.

Doğru (2024), Gümüşhane Üniversitesi'ndeki öğrencilerin afet gönüllüsü olma tutumları üzerindeki etkiyi incelemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, afet risk algısının afet gönüllüsü olma tutumu üzerinde anlamlı bir istatistiksel farklılık olmadığı, ayrıca afet gönüllüsü adına yapılan eğitim ve çalışmalara öğrencilerin katılımının düşük olduğu belirlenmiştir.

Al-Sayyari ve ark. (2025), Suudi Arabistan'da yaşayan kız lise öğrencilerinin Afete hazırlık konusunda bilgi, inanç ve performans düzeylerini ölçmek adına yaptıkları çalışmada öğrencilerin bilgi ve eylem arasında önemli bir açıklık olduğunu yani bilgi düzeylerinin az bununla bağlantılı olarak hazırlık seviyelerinin düşük olduğu saptanmıştır. Hazırlık seviyesinin düşük olmasında öğrencilerin afet yaşama ve hazırlığın önemine dair inanç beslememelerinin etkili olduğu ileri sürülmüştür.

Yürekli (2019), Bitlis'te hemşirelerin afet hazırlıklarını ve hazırlık algılarını incelemeye yönelik yapmış olduğu çalışmada, yaşanan bir afet sonrası hemşirelerin rol alma durumunda anlamlı bir fark tespit etmiş; hemşirelerin afete hazırlık algısını yüksek bularak, bu algının afet eğitimi ve afet deneyimi faktörleri çerçevesinde arttığını ortaya koymuştur.

Çoban ve ark. (2017), deprem deneyimi bulunan bireylerde depreme yönelik hazırlık algılarının ne düzeyde olduğunu araştırdıkları çalışmada, bu faktörün afete hazırlık düzeylerinin yeterli derecede olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Paton (2003), afetler konusunda verilen eğitimlerin, afet meydana gelmeden önce hazırlık yapma düzeylerini artırıcı yönde etkiye bulunduğu ve afet sırasında gösterilen davranışlarda olumlu yönde etkiye sahip olduğu belirtilmiştir. Yine aynı şekilde afet eğitiminin afete hazırlık yapma konusunda etkili olduğu birçok güncel çalışmalar da mevcuttur. Lin ve ark. (2024), Tayvan'da görev yapan hemşirelerde "afet hazırlığı" eğitimi alanların afete hazırlık düzeylerinde artış görülmüştür. Yılmaz (2021), Çanakkale'de ikamet eden yaşlı bireylerin afet farkındalık ve hazırlık konularındaki mevcut durumlarının ölçülmesi amacıyla yaptığı çalışmada Farkındalık düzeyinin orta hazırlık düzeyinin ise düşük olduğunu belirlemiştir. Afet konusunda eğitim almış olan yaşlı bireylerin afet farkındalığı, hazırlıkları ve afet dirençleri yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

Özdemir (2018), Kocaeli'nde gerçekleştirdiği çalışmada, afet risk algısı ile afet hazırlık düzeyi, medeni durum, bir yakını kaybetme, eğitim durumu ve afet deneyimi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu; afeti deneyimlemiş olanların, deneyimlemeyen bireylere göre daha yüksek hazırlık seviyesinde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Zamani ve ark. (2025), Hormozgan eyaletinde afetlere maruz kalmış hane halkının hazırlık seviyesini ölçmek, mevcut hazırlık düzeyinin artırılması amacıyla yaptıkları çalışmada afet deneyimi olan, üniversite eğitimini tamamlayan, 20 ila 40 yaş arası ve merkezi konumda ikamet eden bireylerin hazırlık düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Ayrıca, afet algısı ve hazırlık arasındaki güçlü bağı ortaya koyan birçok çalışma olduğu görülmektedir. Kalın ve Yeşilyurt (2025), sağlık hizmetlerinde öğrenim gören öğrencilerin afet risk algıları ile hazırlık düzeyleri üzerine yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin risk algılarının ve hazırlıklarının orta seviyede olduğu bu sonuçlara göre Afet risk algısı ile hazırlık arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu ortaya konmuştur. Akın ve Aktaş (2024), hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin afet risk algıları ile afete hazırlık inanç durumlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin afet risk algı düzeylerinin ortanın üzerinde ve afete hazırlık inançlarının orta düzeyde olduğunu ortaya koymuşlardır.

Şahin ve ark. (2018), yapmış oldukları çalışmalarında, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrenim gören öğrencilerde afet bilinci ve afete hazırlık durumlarını tespit etmek için gerçekleştirdikleri çalışmada, afet bilincinin yüksek olmasına rağmen afet hazırlıklarının yeterli düzeyde olmadığı tespit edilmiştir.

Literatüre bakıldığında, afetler konusunda alınan eğitimlerin, afete hazır bulunuşluk düzeyine büyük oranda etki ettiği görülebilmektedir. Bu bağlamda, Demirbilek ve Gökkaya (2022) yaptıkları bir çalışma sonucunda, AYAY öğrencilerinin afete hazırlık inanç ölçeği toplam puanından ve öz yeterlilik alt boyutundan aldıkları puanın diğer boyutlardan yüksek olduğunu görmüşler; bu anlamda, AYAY lisans bölümünde verilen eğitimin, pozitif yönde bir etki göstererek afete hazırlık ve özyeterliliği geliştirdiğini ortaya koymuşlardır. Benzer şekilde, Tercan (2022), yapmış olduğu çalışmada, afetler konusunda eğitim alma değişkeni ile afet hazır bulunuşluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi değerlendirmiş ve eğitim alanların, hazır bulunuşluk düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Yıldırım ve ark. (2024), yapmış oldukları çalışmalarında, öğretmenlerin afet ve acil durumlara bireysel hazırlıklarını değerlendirmiş; çalışma sonucunda, afet ve acil durum konusunda bilinçli olan bireylerin hazırlık yaptıklarını, yapılan bu hazırlıkların arasında yapısal ve yapısal olmayan hazırlıkların yer

aldığını, afet ve acil durumlar için afet ve acil durum çantası hazırlayanların, afetlere karşı bireysel hazırlıklarının daha yüksek olduğunu, öğretmenlerin afet ve acil durumlara bireysel olarak hazırlık yapmak adına yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, ancak öğretmenlerin afet ve acil durumlara karşı hazırlık düzeylerinin diğer çalışmalarda yer alan gruplara kıyasla daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir.

Bu kapsamda bu çalışma bir afet durumunda önemli rollere sahip sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin bireysel hazırlık düzeylerini tespit ederek, afet konusunda verilen eğitimlerin bireysel düzeyde hazırlık yapmaya olan etkisini incelemeyi amaçlamaktadır.

1.1 Afet Yönetimi

Afetlerin birçok açıdan etkilediği ülkemizde meydana gelen zararları azaltmak adına çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Özellikle 1999 yılında meydana gelen Marmara depremi, bu zamana kadar yapılan çalışmaların hangi düzeyde bulunduğu, eksik yönlerin neler olduğu hakkında bilgi vermiş, bu durum “afet yönetimi” kavramını öne çıkarmıştır (Işık ve diğerleri, 2012). Afet yönetimi, toplumun tamamını kapsayan planların hazırlanması, yönlendirilmesi ve koordine edilmesini, gerekli mevzuatların belirlenmesini, kurumsal yapıların bu planlar doğrultusunda kurulmasını veya revize edilmesini, imkân ve kaynakların bu yönde etkin bir şekilde yönetilmesidir (Kadioğlu, 2008).

Elliot (2014)’a göre afet yönetimi, afetin meydana getirdiği zararların tüm boyutlarıyla nasıl ele alındığını, yapılan çalışmaların ne derecede etkili olduğunu yani nasıl bir afet profili oluşturulduğunu ortaya koyarak nasıl ilerleneceğine yönelik ders çıkarmayı sağlayan bir süreçtir. Bu nedenle yapılan afet öncesi ve afet sonrası çalışmalarda doğru şekilde hazırlık yapılması ve doğru kararlar alınması ve buna yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi adına etkili afet yönetimi şarttır.

Afet yönetimi, afetin meydana getirdiği zararları ortadan kaldırma veya etkilerini azaltma, ihtiyaç duyulan insani yardımı ivedi bir şekilde sağlama gibi faaliyetlerin yürütülerek etkin bir zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileşme sürecinin gerçekleşmesini amaçlar (Oloruntoba ve diğerleri, 2018).

1.2 Afet Yönetiminin Aşamaları

Meydana gelen olayların afete dönüşmesini engelleyebilmek ve afetin zararlarını en aza indirebilmek afet yönetiminin aşamalarının her birinde karar almayı gerektirir (Adnan ve diğerleri, 2015). Afet yönetimi aşamaları önleme ve zarar azaltma, hazırlık, etki analizi ve müdahale ve iyileştirme ve rehabilitasyon olmak üzere dört temel aşamadan oluşur. Afet yönetimi aşamalarının her birinde yürütülmesi gereken çalışmaların birbiriyle kesin bir çizgi ile ayrılması mümkün olmayabilir. Bu durum afet yönetimi aşamalarında yapılan bazı faaliyetlerin aynı anda yürütülmesi veya yürütülebileceğini ifade eder (Kadioğlu, 2008).

Zarar azaltma evresi, bir afetin meydana getirdiği olumsuz etkileri ortadan kaldırmak yahut en aza indirmek için alınan önlemleri ifade eder. Halk eğitimi, bina ve imar analizlerinin yapılması ve mevzuatların yenilenmesi vb. faaliyetleri içerir. Hazırlık evresi, bir afet durumunda halkın afete karşı nasıl yanıt vereceğini planlamayı ifade eder. Acil durum tatbikatları, tahliye ve erken uyarı sistemleri örnek olarak verilebilir. Müdahale evresi, afetin meydana gelmesi ile ortaya çıkan zararları en aza indirebilmek adına yapılan ilk eylemleri ifade eder. Acil yardım, arama, kurtarma vb. faaliyetleri kapsar. İyileştirme evresi, afetin meydana getirdiği aksaklıkları afet olmadan önceki veya önceki durumundan da daha iyi bir seviyeye getirilmesi için yapılan çalışmalardır (Adnan ve diğerleri, 2015).

1.3 Afetlere Hazırlık ve Önemi

Afete hazırlık, devletlerin, afet çalışanlarının, toplumun ve bireyin meydana gelebilecek afetin olası etkilerini önceden tahmin etmesi, afete nasıl müdahale edileceğine ve oluşturduğu olumsuz etkilerine yönelik geliştirilen kapasiteyi ifade eder (UNDRR, 2017).

Afete hazırlık çalışmaları yönetsel ve hane halkı hazırlığı olmak üzere iki şekilde ele alınabilir. Yönetimin gerçekleştirmesi gereken hazırlık çalışmalarını ifade eden yönetsel hazırlık, afet çalışanlarının eğitimi, acil durum tatbikatlarının yapılması, afet müdahale planlarının hazırlanması, meydana gelebilecek afetlere karşı ekipman ve teçhizatların temini, malzeme bakımlarının yapılması ve hazır tutulması gibi faaliyetleri içermektedir. Bireysel hazırlığı ifade eden hane halkı hazırlığı, afet çantasının hazırlanması, aile içi afet planları oluşturma vb. faaliyetleri içermektedir (Tierney ve diğerleri, 2021).

Afete karşı hazırlıklı olmak, uyum sağlama ve başa çıkma kapasitesini artırarak afetin etkilerini azaltmaya yardımcı olur (Paton, 2019). Afetlerin beraberinde getirdiği sorunların toplumlar üzerindeki etkileri, hazırlık seviyesine göre farklılık göstermektedir. Hazırlık seviyesi arttıkça zararın azalması, hazırlık düzeyi azaldıkça zararın artması hazırlık yapmanın afetin etkileri üzerinde önemli bir rol üstlendiğini göstermektedir. Bu sebeple afetlere toplumun her kesimi ile iş birliği içerisinde hazırlıklı olmak oldukça önemli bir husustur (Şahin & Uyan, 2016).

1.4 Afetlerde Bireysel Hazırlık

Bireylerin bir afet durumunda meydana gelen olaylara karşı başa çıkabilme kapasitesini, sahip olduğu hazırlık seviyesi belirler. Afete hazırlık süreci ise bireylerin yapmış olduğu hazırlığın toplumsal seviyeye çıkmasıyla gerçekleşir (Paton, 2019). Özellikle büyük çaplı bir afet sonrası meydana gelen zararlarda yönetsel planların uygulanması ve buna bağlı kapasite geliştirilmesi zaman alacağından afet sonrası bireylerin ilk 72 saat kendi kendine yetmesi beklenir (Kohn ve diğerleri, 2012). Bu sebeple öncelikle her bireyin bireysel hazırlık eylem planlarını yapması önemli bir husustur (Ağahan, 2018). Bireyin yapacağı hazırlıkta amaç aslında bireyi afetlere müdahalede daha etkili hale getirerek afetlerden en az zararla kurtulmasını sağlamaktır (Coppola, 2009). Ayrıca kendi eylem planlarını yapan ve afet durumunda bu plan doğrultusunda faaliyette bulunan bireyler afet aşamalarının her birinde afet yükünün azaltılması adına katkıda bulunmuş olur (Işık ve diğerleri, 2012). Afet yükünü azaltma adına yapılacak bir diğer husus ise halkın eğitilmesi ve bilinçlendirilmesidir. Bu kapsamda bir afet sonrası ilk yanıt oradaki yerel halk temsil ettiğinden. Afet anında oluşan ilk müdahale açığını kapatma sorumluluğu da yerel halka aittir. Bu açığın kapatılması adına bireylerin doğru eğitime donatılması afet yanıt kapasitesini güçlendiren önemli bir husustur (Mahon, 2024).

Afete hazırlık çalışmalarında bir diğer önemli husus ise afetin meydana getirdiği sorunun sadece fiziksel ve maddi boyutları olmadığı (Avcı, 2023; Penman ve diğerleri, 2013), bireylerin hazırlık yapmalarında psikolojik boyutun da göz önüne alınması gerektiğidir (Görgün ve diğerleri, 2023). Afetlere karşı psikolojik olarak hazır olmak fiziksel anlamda da hazır olmaya zemin hazırladığından bu bireylerin başa çıkma kapasiteleri artacak ve afete karşı daha hazır ve daha dirençli bir toplumun oluşmasına katkı sağlayacaktır (Morrissey & Reser, 2003). Buna bağlı olarak hazırlık çalışmalarının fiziksel boyutunun yanında psikolojik hazırlığa dair de çalışmaların planlara entegre edilmesi önem arz eder.

Afet yönetimi tüm paydaşların ve toplumun her bir bireyinin koordineli çalışmasını amaçlar. Yani hazırlık yapmak yönetsel ve bireysel düzeyde sorumluluğu gerektirir. Bu sorumluluk, afet sonuçlarının üstlenilmesini sonuç olarak hükümetin ve bireylerin hazırlık seviyesinde gelinecek nokta hakkında bilgi verir (Altıntaş Çolak, 2023). Bu sonuçlar doğrultusunda afete hazırlık çalışmalarının

revize edilmesi, bireysel hazırlığı etkileyen faktörlerin belirlenmesi buna bağlı olarak bireylerin bilgi birikimlerinin artırılması ve kapasite çalışmalarının yapılması önemlidir.

1.5 Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Bireysel Hazırlıklarının Önemi

Üniversiteler toplumsal farkındalık oluşturmada önemli bir konumdadır. Bu konum dikkate alınarak üniversitelerde afete yönelik çalışmalara katkıyı artırmak adına afet farkındalığı, afet hazırlığı vb. konularda çalışmalar daha organize bir şekilde gerçekleştirilebilmelidir. Bu çalışmaların yanı sıra öğrencilerin bireysel düzeyde hazırlıklarını tatbikat, eğitim vb. yollarla artırılması, hazırlığa yönelik algılarını en iyi düzeyde tutulması önem arz eder (Turan ve diğerleri, 2018).

Meydana gelebilecek afetin etkilerine karşı ne yapılması gerektiğini bilen afet sonrası yapılan çalışmalara müdahale olabilecek bilinçli bireyler yetiştirmek adına yapılacak çalışmaların üniversiteler üzerinde uygulanması gerekir (Şahin ve diğerleri, 2018). Ayrıca afet hazırlık çalışmalarının üniversite bünyesinde verilmesi ile afet farkındalığı oluşması, bireylerde afete karşı davranış ve tutum değişikliği oluşturabildiğinden hazırlık çalışmalarının akademik personelden, öğrencilere, öğrencilerden de ailelerine bireysel hazırlık konusunda duyarlılık oluşturulabilir. Bu sayede bireysel hazırlığın yapılması ile toplumsal hazırlık konusunda afete karşı daha hazır bir toplumun edinilmesi sağlanabilir (Çabuk ve diğerleri, 2023).

2. Metot

2.1 Araştırmanın Tipi

Bu çalışma, araştırma çeşitlerinden olan tanımlayıcı desenedir. Tanımlayıcı desen topluma yönelik problemlerin belirlenmesi, bunların birey, yer, zaman değişkenleri bakımından incelenmesini içermektedir (Tezcan, 2017). Araştırmanın amacı, AYAY, Hemşirelik ve Sağlık Yönetimi bölümü öğrencilerinin genel afete hazırlık düzeylerinin çeşitli etkenlerle ilişkisini belirlemektir.

2.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Evreni, 2024-2025 eğitim öğretim döneminde Aksaray Üniversitesi'nde öğrenim gören AYAY, Hemşirelik ve Sağlık Yönetimi bölümünden 1162 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada %95 güven aralığında örneklem hesaplaması sonucu 290 öğrenciye ulaşılması hedeflenmiştir. Öğrencilerin alması zorunlu derslerde, öğretim elemanından izin alınarak ders günü ve saatinde sınıflara girilmiştir. Çalışmanın amacı ve kapsamı açıklandıktan sonra çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir. Toplamda 450 öğrenciye ulaşılmış bir öğrencinin anketindeki eksiklik nedeniyle 449 öğrenci (223; hemşirelik, 116; AYAY, 110; Sağlık Yönetimi) çalışmanın örneklemi oluşturmuştur.

2.3 Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmaya başlanmadan önce Aksaray Üniversitesi İnsani Araştırmalar Etik kurulundan 19/11/2024 tarihli 2024-305 protokol numaralı etik kurul iznine tabiidir. Öğrencilerin sözlü olarak onamları alındıktan sonra anket formu uygulanmıştır.

2.4 Veri Toplama Araçları

Örneklemdeki bütün öğrencilere, araştırmacılar tarafından literatür çalışması ile geliştirilen anket formu ve "Genel Afete Hazırlık İnanç Ölçeği" uygulanmıştır. Veri toplama araçlarının uygulanması 10-20 dakika sürmüştür. Araştırmacılar tarafından geliştirilen ankette, katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile ilgili 7 soru, afet deneyimi ile ilgili 4 soru ve afetlerle ilgili bilgi edindikleri kaynaklarla ve eğitim durumlarıyla ilgili 4 soru bulunmaktadır.

Genel Afete Hazırlık İnanç Ölçeği 2018 yılında İnal vd. tarafından geliştirilmiştir. Sağlık İnanç Modeli temelinde geliştirilen bu ölçek afete hazırlık inancını ölçmektedir. Ölçek 31 madde ve 6 alt boyuttan (özyeterlilik (8 madde), (bireyin istenilen sonuca ulaşmak için gereken eylemleri yapabilme yeteneğine olan inançları) eyleme geçiriciler (5 madde) (Kitle iletişim araçlarından veya diğer insanlarla yapılan tartışmalar yoluyla bilgiye maruz kalma) , algılanan duyarlılık (bireyin herhangi bir afet/acil duruma yakalanma ya da afet/acil durum ile ilgili bir etkiye maruziyet olasılığı hakkındaki inancı) (6 madde), algılanan engel (önerilen davranışı yapmanın önünde algılanan somut ya da duygusal bariyerler ya da bu davranışın yol açacağı düşünülen istenmeyen sonuçlar) (6 madde) algılanan fayda (bir kişinin davranış değişikliğini ne kadar faydalı algıladığı, eğer o davranış değişikliğini gerçekleştirirse afet/acil durum riskini önleyebileceğine ne kadar inandığı) (3 madde) ve algılanan ciddiyet (Afet/acil durum problemini algılama konusundaki ciddiyet) (3) madde) oluşmaktadır (İnal & Doğan, 2018) . Beşli likert tarzı olan ölçekten en az alınabilecek puan 31 en yüksek alınabilecek puan 155 tir. Olumsuz ifade içeren maddeler ters kodlanmıştır. Ölçeğin tamamı için Cronbach Alpha değeri, 0,93 olarak bulunmuştur. Bu değer ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir (İnal ve diğerleri, 2019). Sağlık İnanç Modeli'nin alt boyutlarına bakıldığında algılanan duyarlılık, kişinin hastalanma veya sağlığıyla ilgili bir tehlikeye maruziyet olasılığı hakkındaki inancını, algılanan ciddiyet, sağlığıyla ilgili problemi algılama ciddiyetini, algılanan yarar, kişinin davranış değişimini ne oranda faydalı algıladığını ve sonucunda hastalık riskinin azalacağına ne oranda inandığını, algılanan engeller, davranış gerçekleştirme hususunda engel teşkil eden somut veya soyut engelleyicileri veya davranışın yol açabileceği olumsuz sonuçları, eyleme geçiriciler, davranışın ortaya çıkma insidansına etki eden içsel ve dışsal hatırlatıcıları, öz yeterlilik ise kişinin istenilen noktaya ulaşma konusunda kendi yetisine olan inancını ifade etmektedir (Ertuğrul & Ünal, 2020).

2.5 Araştırma Varsayımları

Bu çalışmada,

H0: Öğrencilerinin afetlerle ilişkili özellikleri ve sosyodemografik özellikleri ile afet/acil durumlara hazırlıkları arasında ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerinin afetlere ilişkili özellikleri ve sosyodemografik özellikleri ile afet/acil durumlara hazırlık durumları arasında ilişki vardır.

2.6 Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesi "SPSS-26.0 programı" ile yapılmıştır. Analizlerde; sayı, yüzde, ortalama, standart sapma belirtilmiştir. Sürekli değişkenlerin normal dağılım gösterme durumları Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Normal olarak dağılım göstermeyen ikili gruplar için "Mann Whitney-U testi" uygulanmış ve çoklu gruplarda ise Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Araştırmada %95 güven aralığı ile p değeri <0,05 olarak ele alınmıştır.

3. Bulgular

Çalışmaya katılım sağlayan öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri Tablo 1'de, afetlerle ilgili özellikleri ise Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışmaya Dahil Olan Katılımcıların Bazı Sosyodemografik Özellikleri (Sağlık Bilimleri Fakültesi, Aralık 2024)

Sosyodemografik Özellikler (n=449)	N	%
Cinsiyet		
Kadın	355	79,1
Erkek	94	20,9
Yaş		
18	60	13,4
19	94	20,9
20	91	20,3
21	68	15,1
22	68	15,1
23 ve üzeri	68	15,2
<i>Ortalama $\pm$ SS:20,7$\pm$2,6; Ortanca:20; En Küçük:18 En Büyük:41</i>		
Gelir Getiren İşte Çalışma Durumu		
Hayır	413	92,0
Evet	36	8,0
En Uzun Yaşadıkları yer		
İl merkezi	265	59,0
İlçe	125	27,8
Belde/Köy	59	13,2
Şu Anda Yaşadıkları Yer		
Yurtta	327	72,8
Aile ile evde	102	22,7
Arkadaşlarla evde	20	4,5
Sağlık Bilimleri Fakültesinde Okudukları Bölüm	N	%
Hemşirelik (Hem.)	223	49,7
Acil Yardım ve Afet Yönetimi (AYAY)	116	25,8
Sağlık Yönetimi (SY)	110	24,5
Okudukları Sınıf		
1. sınıf	159	35,4
2. sınıf	120	26,7
3. sınıf	59	13,2
4. sınıf	111	24,7
Toplam	449	100

Tablo 2. Çalışmaya Dahil Olan Katılımcıların Afetlerle İlgili Değişkenlerinin Dağılımı (Sağlık Bilimleri Fakültesi, Aralık 2024)

Afet Yaşama Durumu (n=449)	N	%
Evet	285	63,5
Hayır	164	36,5
STK'ye Üye Olma Durumu		
Evet	133	29,6
Hayır	316	70,4
Afet Ortamlarında Görev Alma Durumu		
Evet	45	10,0
Hayır	404	90,0
Afetlerde Çalışma İstekliliği		
Evet	306	68,2
Hayır	143	31,0
Afetler Hakkında Sahip Oldukları Bilgi Düzeyleri		
Yetersiz	213	47,4
Yeterli	236	52,6
Afetler Hakkında Eğitim Alma Durumu		
Evet	175	39,0
Hayır	274	61,0
Afetle İlgili Eğitim Alma İsteği		
Evet	371	82,6
Hayır	78	17,4
Toplam	449	100
Afetle İlgili Bilgi Alınan Kaynaklar*		
İnternet	399	88,7
Televizyon	398	88,6
Arkadaş	227	50,6
Aile üyeleri	181	40,3
Fakülte dersleri	138	30,7
Yazılı basın	120	26,7
Bilimsel makale	104	23,2
Kamu kuruluşu	102	22,7
Radyo	50	11,1
Aile hekimi	8	1,8
Bilgi almama	8	1,8

Not: Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 355'i (%79,1) kadındır. Gelir getiren işte çalışan yalnızca 36 öğrenci mevcuttur. Öğrencilerin 223'ü (%49,7) Hemşirelik bölümünde öğrenim görürken, 159'u (%35,4) 1.sınıf öğrencisidir (Tablo 1). Öğrencilerin 285'i (%63,5) daha önce bir afet yaşarken, afet ortamlarında 45 öğrenci görev almıştır. Afetlerle ilgili en fazla bilgi alınan iki kaynak internet (%88,7) ve televizyon (%88,6) iken, 8 öğrenci bilgi almadığını belirtmiştir (Tablo 2).

Tablo 3. Çalışmaya Dahil Olan Katılımcıların Genel Afete Hazırlık Ölçeği Alt Boyut Puanları ile Sosyodemografik ve Afetlerle İlişkili Özelliklerine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları (Sağlık Bilimleri Fakültesi, Aralık 2024)

Özellik		Özyeterlilik		Eyleme Geçiriciler		Algılanan Duyarlılık		Algılanan Engel		Algılanan Fayda		Algılanan Ciddiyet	
Cinsiyet	Sıra ortalaması	Kadın	229,9	Kadın	225,4	Kadın	227,8	Kadın	218,4	Kadın	228,1	Kadın	237,0
		Erkek	206,4	Erkek	223,1	Erkek	214,4	Erkek	249,9	Erkek	213,1	Erkek	179,5
		p: 0,1		p: 0,8		p: 0,3		p: 0,03		p: 0,3		p<0,01	
Yaş*	Sıra ortalaması	≤20	212,8	≤20	212,6	≤20	211,0	≤20	236,3	≤20	227,0	≤20	232,8
		>20	239,5	>20	239,8	>20	241,8	>20	211,3	>20	222,5	>20	215,6
		p: 0,02		p: 0,02		p: 0,01		p: 0,04		p: 0,7		p: 0,1	
Gelir getiren işte çalışma	Sıra ortalaması	Evet	225,8	Evet	228,1	Evet	246,0	Evet	221,8	Evet	243,1	Evet	208,6
		Hayır	224,9	Hayır	224,7	Hayır	223,1	Hayır	225,2	Hayır	223,4	Hayır	226,4
		p: 0,9		p: 0,8		p: 0,3		p: 0,8		p: 0,3		p: 0,4	
Afet yaşama	Sıra ortalaması	Evet	230,0	Evet	221,5	Evet	229,2	Evet	231,7	Evet	225,5	Evet	232,2
		Hayır	216,2	Hayır	231,0	Hayır	217,7	Hayır	213,2	Hayır	223,9	Hayır	212,9
		p: 0,2		p: 0,4		p: 0,3		p: 0,1		p: 0,8		p: 0,1	
STK'ya üye olma	Sıra ortalaması	Evet	226,1	Evet	238,0	Evet	234,9	Evet	181,9	Evet	240,2	Evet	202,2
		Hayır	224,5	Hayır	219,5	Hayır	220,8	Hayır	243,1	Hayır	218,7	Hayır	234,5
		p: 0,9		p: 0,1		p: 0,2		p<0,01		p: 0,09		p: 0,01	
Afet ortamlarında görev alma	Sıra ortalaması	Evet	219,6	Evet	223,2	Evet	254,5	Evet	221,4	Evet	225,6	Evet	205,7
		Hayır	225,6	Hayır	225,2	Hayır	221,7	Hayır	225,4	Hayır	224,9	Hayır	227,1
		p: 0,7		p: 0,9		p: 0,1		p: 0,8		p: 0,9		p: 0,2	
Afetler hakkında sahip oldukları bilgi düzeyi	Sıra ortalaması	Yetersiz	218,4	Yetersiz	216,7	Yetersiz	216,5	Yetersiz	264,9	Yetersiz	210,8	Yetersiz	235,2
		Yeterli	230,8	Yeterli	232,4	Yeterli	232,6	Yeterli	188,7	Yeterli	237,7	Yeterli	215,7
		p: 0,3		p: 0,1		p: 0,1		p<0,01		p: 0,02		p: 0,1	
Afetler hakkında eğitim alma durumu	Sıra ortalaması	Evet	232,7	Evet	241,9	Evet	244,7	Evet	188,1	Evet	232,4	Evet	206,8
		Hayır	216,8	Hayır	214,1	Hayır	212,4	Hayır	248,5	Hayır	220,2	Hayır	236,5
		p: 0,09		p: 0,02		p<0,01		p<0,01		p: 0,3		p: 0,01	
Afetler hakkında eğitim alma isteme	Sıra ortalaması	Evet	229,3	Evet	232,4	Evet	230,0	Evet	219,0	Evet	234,8	Evet	222,4
		Hayır	204,2	Hayır	189,5	Hayır	201,0	Hayır	253,2	Hayır	178,3	Hayır	236,9
		p: 0,1		p<0,01		p: 0,07		p: 0,03		p<0,01		p: 0,3	

Ortancaya Göre Gruplanmıştır.

Tablo 4. Çalışmaya Dahil Olan Katılımcıların Genel Afete Hazırlık Ölçeği Alt Boyut Puanları ile Bölüm ve Sınıflarına Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları (Sağlık Bilimleri Fakültesi, Aralık 2024)

Özellik		Özyeterlilik		Eyleme Geçiriciler		Algılanan Duyarlılık		Algılanan Engel		Algılanan Fayda		Algılanan Ciddiyet	
Bölüm	Sıra	AYAY	225,6	AYAY	253,1	AYAY	239,9	AYAY	189,5	AYAY	227,8	AYAY	173,7
	ortala	Hem.	214,3	Hem.	207,5	Hem.	216,9	Hem.	257,0	Hem.	211,2	Hem.	249,4
	ması	SY	245,9	SY	230,7	SY	226,2	SY	197,3	SY	249,8	SY	229,5
		p: 0,1		p: 0,007		p: 0,2		p<0,01		p: 0,03		p<0,01	
Sınıf	Sıra	1.sınıf	201,4	1.sınıf	205,5	1.sınıf	202,0	1.sını	241,5	1.sınıf	222,7	1.sınıf	223,7
	ortala	2.sınıf	226,7	2.sınıf	228,0	2.sınıf	225,4	2.sını	213,1	2.sınıf	240,5	2.sınıf	237,2
	ması	3.sınıf	243,4	3.sınıf	261,1	3.sınıf	239,4	3.sını	188,5	3.sınıf	220,9	3.sınıf	203,7
		4.sınıf	247,0	4.sınıf	230,4	4.sınıf	249,7	4.sını	233,4	4.sınıf	213,6	4.sınıf	224,8
		p: 0,02		p: 0,03		p: 0,01		p: 0,03		p: 0,4		p: 0,4	

Kadınların algılanan ciddiyet alt boyutu ($p<0,01$) puan ortalamaları erkeklere göre daha yüksek bulunurken, erkeklerin algılanan engel alt boyutu ($p: 0,03$) puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Kadınların genel afet hazırlık puanları ($p: 0,04$) erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur. 20 yaş ve üzeri öğrencilerin özyeterlilik alt boyutu ($p: 0,02$) ve eyleme geçiriciler alt boyutu ($p: 0,02$) puan ortalamaları 20 yaş ve altındaki öğrencileri göre daha yüksek bulunmuştur. Algılanan engel ($p: 0,04$) puan ortalamaları ise 20 yaş ve altındaki öğrencilerde daha yüksek bulunmuştur. Afetlerle ilgili STK'ya üye olmayan öğrencilerin algılanan engel ($p<0,01$) ve algılanan ciddiyet alt boyutları ($p: 0,01$) puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Afetler hakkında sahip olduğu bilgi düzeyini yetersiz olarak değerlendiren öğrencilerin algılanan engel ($p<0,01$) ve genel afet hazırlık puanları ($p: 0,03$) yüksek bulunurken, bilgi düzeyini yeterli olarak değerlendiren öğrencilerin algılanan fayda ($p: 0,02$) puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Afetler hakkında eğitim alan ve eğitim almak isteyen öğrencilerin eyleme geçiriciler (sırasıyla $p: 0,02$; $p<0,01$) puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur (Tablo 3 ve 5). AYAY bölümü öğrencilerinin diğer iki bölüm öğrencilerine göre eyleme geçiriciler alt boyutu ($p: 0,007$) daha yüksek bulunurken, hemşirelik bölümü öğrencilerinin algılanan engel ve algılanan ciddiyet ($p<0,01$) alt boyutları daha yüksek bulunmuştur. 4.sınıf öğrencilerinin özyeterlilik ($p: 0,02$) ve algılanan duyarlılık ($p: 0,01$) alt boyut puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4).

Tablo 5. Çalışmaya Dahil Olan Katılımcıların Genel Afete Hazırlık Ölçeği Toplam Puanları ile Sosyodemografik ve Afetlerle İlişkili Özelliklerine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları (Sağlık Bilimleri Fakültesi, Aralık 2024)

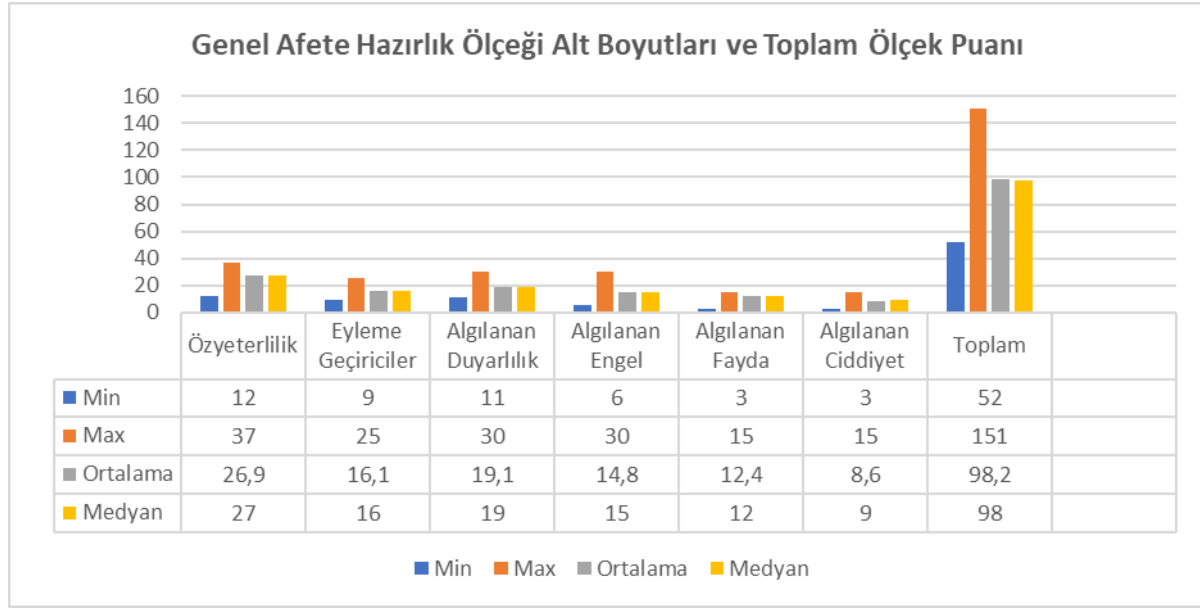
Cinsiyet	Sayı (%)	Sıra Ortalaması	U	p
Kadın	355 (79,1)	231,2	14466,5	0,04
Erkek	94 (20,9)	201,4		
Yaş*				
≤20	245 (54,5)	217,8	232230,5	0,1
>20	204 (45,5)	233,6		
Gelir getiren iş				
Evet	36 (8)	225,7	7408,5	0,9
Hayır	413 (92)	224,9		
Afet Yaşama Durumu				
Evet	285 (63,5)	233,0	21078,5	0,8
Hayır	164 (36,5)	211,0		
STK'ya Üye Olma				
Evet	133 (29,6)	210,5	19093,0	0,1
Hayır	316 (70,4)	231,8		
Afet Ortamlarında Görev Alma Durumu				
Evet	45 (10,0)	216,9	8727,5	0,6
Hayır	404 (90,0)	225,9		
Afetler Hakkında Sahip Oldukları Bilgi Düzeyi				
Yetersiz	213 (47,4)	238,8	22178,5	0,03
Yeterli	236 (52,6)	212,4		
Afetler Hakkında Eğitim Alma Durumu				
Evet	175 (39,0)	219,1	22956,5	0,4
Hayır	274 (61,0)	228,7		
Afetler Hakkında Eğitim Almayı İsteme				
Evet	371 (82,6)	229,3	12845,0	0,1
Hayır	78 (17,4)	204,1		

Tablo 6. Çalışmaya Dahil Olan Katılımcıların Genel Afete Hazırlık Ölçeği Alt Boyutları ve Toplam Puanları (Sağlık Bilimleri Fakültesi, Aralık 2024)

Genel Afete Hazırlık Ölçeği Alt Boyutları ve Toplam Ölçek Puanı	Min-Max	Ortalama ± SS*	Medyan
Özyeterlilik	12-37	26,9 ± 3,0	27
Eyleme Geçiriciler	9-25	16,1 ± 2,1	16
Algılanan Duyarlılık	11-30	19,1 ± 2,3	19
Algılanan Engel	6-30	14,8 ± 4,1	15
Algılanan Fayda	3-15	12,4 ± 2,3	12
Algılanan Ciddiyet	3-15	8,6 ± 2,4	9
Toplam	52-151	98,2 ± 7,9	98

*SS: Standart Sapma

Grafik 1. Çalışmaya Dahil Olan Katılımcıların Genel Afete Hazırlık Ölçeği Alt Boyutları ve Toplam Puanları (Sağlık Bilimleri Fakültesi, Aralık 2024)

Araştırmaya katılan öğrencilerin Genel Afete Hazırlık Ölçeği özyeterlilik alt boyut puan ortalaması $26,9 \pm 3,0$, eyleme geçiriciler puan ortalaması $16,1 \pm 2,1$, algılanan duyarlılık puan ortalaması $19,1 \pm 2,3$, algılanan engel puan ortalaması $14,8 \pm 4,1$, algılanan fayda puan ortalaması $12,4 \pm 2,3$, algılanan ciddiyet puan ortalaması $8,6 \pm 2,4$ ve toplam ölçek puan ortalaması $98,2 \pm 7,9$ olarak bulunmuştur (Tablo 6 ve Grafik 1).

4. Tartışma

Çalışmadan elde edilen tanımlayıcı bulgulara bakıldığında, katılımcıların büyük bölümünün kadınlardan oluştuğu ve örneklemin yarısının hemşirelik bölümü öğrencilerinden oluştuğu görülmektedir. Çalışmamızın evrenini Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencileri oluşturmaktadır. Evrene bakıldığında öğrencilerin normal bir dağılım göstermediği, kadın öğrenci sayısının erkek öğrenci sayısından çok daha fazla olduğu ve hemşirelik bölümü öğrencilerinin fakültedeki toplam öğrenci sayısının yarısı kadarını oluşturduğu görülmüştür.

Araştırmaya dahil olan katılımcıların genel afete hazırlık inanç ölçeği ve ölçeğin alt boyutlarının puan ortalamalarına bakıldığında öğrencilerin ortalama bir düzeye sahip oldukları görülmektedir. Benzer şekilde Hemşirelik Bölümü öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, öğrencilerin afet risk algıları ortalamasının üzerinde bulunurken, genel afet hazırlığı inanç ölçeği puanları ise ortalama çıkmıştır (Akın & Aktaş, 2024). Erzurum'da yapılan bir başka çalışmada ise katılımcıların afet hazır bulunuşluk düzeyleri ortalama olarak tespit edilmiştir (Tercan, 2022). Ertuğrul ve Ünal (2020)'da öğrenciler ile yapmış oldukları çalışmaları neticesinde öğrencilerin genel afete hazırlık inanç ölçeği puan ortalamalarının orta düzeyde olduğunu ortaya koymuşlardır. Yapılan bir çalışmada afete hazırlık inancı, bireylerin hazırlık yapma davranışlarına yönelme konusunda önem arz eden bir kriter olarak saptanmıştır (Oral & Cengiz, 2021). Bu bağlamda literatürdeki bu çalışmalar afet hazırlık inancının düşük olması nedeniyle insanların afetlere karşı mevcut bireysel hazırlık durumlarının da düşük olduğunun bir göstergesi olabilir. Düşük ve orta gelirli ülkelerde afetlere bireysel hazırlık durumlarının yüksek gelirli ülkelere kıyasla çok daha düşük olduğu vurgulanmaktadır (Chen ve diğerleri, 2019). Bu durumlar göz önüne alınarak bireysel hazırlığa yönelimin sağlanması önem arz etmektedir.

Bulgular incelendiğinde kadınlarda “algılanan ciddiyet” alt boyutunun puan ortalamalarının erkeklerden yüksek olduğu görülürken erkeklerde “algılanan engel” alt boyutunun puan ortalamalarının kadınlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Kadınların algılanan ciddiyet puan ortalamalarının erkeklerden anlamlı olarak yüksek bulunması ($p<0.01$), afetlere hazırlık politikalarında cinsiyet odaklı yaklaşımların önemini vurgulamaktadır. Anlamlı olarak bir fark olmasa da erkeklerin öz yeterlilik puan ortalamalarının kadınlardan daha düşük olması algılanan engel alt boyutunun puan ortalamalarının erkeklerde daha yüksek çıkmasını açıklar nitelikte bir bulgu olarak yorumlanabilir. Literatürde kadınların afetleri daha ciddi görmesinin, kadınların daha fazla güven hissetme duygusundan ve aileyi bir arada tutma güdülerinin yüksek olmasından kaynaklandığı belirtilmektedir (Arslanoğlu ve diğerleri, 2023). Akın ve Aktaş (2024) aynı ölçeği kullanarak Hemşirelik bölümü öğrencileri özelinde yaptıkları çalışmalarında algılanan duyarlılık, engel, yarar, ciddiyet ve eyleme geçiriciler alt boyutlarında erkeklerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğunu ancak öz yeterlilik alt boyutunda ise anlamlı bir fark olmadığını tespit etmişlerdir. Yine yapılan bir başka çalışmada çalışmamıza benzer olarak algılanan ciddiyet puan ortalamalarının kadınlarda daha yüksek olduğu, öz yeterlilik alt boyutunun puan ortalamalarının ise erkeklerde daha yüksek olduğu görülmüştür (Yıldırım ve diğerleri, 2024). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri, fırsat eşitsizlikleri, kaynaklara erişim güçlükleri vb. durumlar nedeniyle kırılganlıkları artmakta, kadınlara yüklenen “bakıcı ve koruyucu” rolleri ise kişisel kapasitelerine ekstra yük bindirmektedir (Gündüz, 2022). Bu nedenle kadınların afetlere yönelik korkuları artmaktadır. Bu konuda Doğru (2024) yapmış olduğu çalışmada afetler konusunda kadınların risk algısının erkeklerden yüksek olduğunu bulmuştur. Bu durum kadınlarda algılanan ciddiyet puan ortalamalarının erkeklerden daha yüksek olmasını açıklar niteliktedir.

Çalışmamız kapsamında kadınların genel afet hazırlığı puan ortalamalarının ise erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Kadınların ve erkeklerin risk algılarının birbirinden farklı olması, kadınların risk algılarının daha çok ev ve aile odaklı olması (Gustafson, 1998) bu durumu ortaya çıkarmış olabilir. Yapılan benzer bir çalışmada kadınların genel afete hazırlık inancının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür (Ertuğrul & Ünal, 2020). Öte yandan Akın ve Aktaş (2024) yaptıkları benzer bir çalışma neticesinde erkeklerin genel afet hazırlığı puan ortalamalarının kadınlardan yüksek olduğunu bulmuşlardır. Benzer şekilde İran da yapılan başka bir araştırmada da erkeklerin afete hazırlık davranış puanının kadınlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur (Najafi ve diğerleri, 2015). Bu bağlamda çalışmanın yapıldığı örneklemin demografik yapısının önemli bir etken olduğu düşünülebilir.

Çalışmamız neticesinde elde edilen bir diğer bulgu ise 20 yaş ve üzeri katılımcıların öz yeterlilik ve eyleme geçiriciler alt boyutlarının puan ortalamalarının 20 yaşının altındaki katılımcılara oranla daha yüksek olmasıdır. 20 yaşının altındaki katılımcılarda ise algılanan engel puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin yaşları arttıkça deneyimleri ve bilgi düzeyleri yükselmekte olduğundan bu sonuç ortaya çıkmış olabilir. Akın ve Aktaş (2024) yaptıkları çalışmada birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin algılanan engel alt boyut puan ortalamalarının üçüncü sınıf öğrencilerinden daha düşük olduğunu, birinci ve dördüncü sınıfların öz yeterlilik puan ortalamalarının ikinci sınıf öğrencilerinden daha düşük olduğunu ve üçüncü sınıfların öğrencilerinde ise eyleme geçiriciler puan ortalamasının birinci sınıftaki öğrencilerden daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Yine bir başka çalışmada katılımcıların yaşları ve sınıfları arttıkça afetler konusunda risk algılarının da artmakta olduğu görülmüştür (Doğru, 2024). Literatürde yaş grupları arasındaki farklılıkların genel anlamda risk algısındaki farklılardan, afet deneyimlerinden, mali kısıtlardan ve yaşam evrelerinin zorluklarından kaynaklandığı belirtilmektedir (Howard ve diğerleri, 2018; McNeill & Ronan, 2017; Sattler ve diğerleri, 2000).

Afetler konusunda gönüllülük ve toplumsal katılım afet yönetiminin önemli bir ayağını teşkil etmektedir. Bu bağlamda çalışmamızda afetler ile ilgili bir sivil toplum kuruluşuna üye olmayan

katılımcıların algılanan engel ve algılanan ciddiyet alt boyutlarının puan ortalamaları anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Bu durumun katılımcılarda problemi ciddiye almalarına rağmen herhangi bir STK ile gönüllülük açısından iş birliğine katılım sağlanmamasının afetlere hazırlık konusunda algılanan engelleri daha ön plana çıkardığı söylenebilir. Öte yandan Doğru (2024) yapmış olduğu çalışmada, afet gönüllüsü olan katılımcıların ve afet gönüllülüğü ile ilgili eğitim alan katılımcıların afet risk algılarının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışmamızda afetler hakkında sahip olduğu bilgi düzeyini yetersiz olarak değerlendiren öğrencilerin genel afet hazırlık puanları bilgi düzeylerini yeterli olarak değerlendiren öğrencilerden daha yüksek çıkmıştır. Bu durum afetler hakkında öznel bir değerlendirme yapılmış olmasından kaynaklanıyor olabilir. Afetler konusunda farkındalığı ve bilgi düzeyi daha yüksek olan katılımcıların bu konuda daha fazla bilgi edinebileceklerini biliyor olmaları kendilerini bilgi konusunda yetersiz görmelerine neden olmuş olabilir. Yıldırım ve diğerleri (2024) yapmış oldukları çalışmalarında acil durumlar ve afetler hakkında eğitim almak isteyen katılımcıların afetlere bireysel hazırlık inanç ölçeği toplam puan ortalamalarının ve algılanan ciddiyet ve algılanan engeller alt boyutlarının puan ortalamaları hariç diğer alt boyutların puan ortalamalarının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bu durum konu hakkında daha hazırlıklı ve bilgili olan katılımcıların kendilerini geliştirmeye daha istekli olduklarının bir göstergesidir. Afetlere bireysel hazırlık konusunda farkındalık ve bilinç önem arz etmektedir. Bunların kazanılmasında ise afetler konusunda eğitim alınması gerekmektedir. Afetler konusunda eğitim, toplumda afet farkındalığının oluşması ve afet bilincinin artması konusunda en temel faaliyetlerdir. Eğitim sayesinde insanlar bir doğa kökenli afete maruz kalmadan risk konusunda farkındalık sahibi olurlar (Muttarak & Pothisiri, 2013).

Afetler konusunda eğitim alan ve eğitim almak konusunda istekli olan katılımcıların eyleme geçiriciler puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum harekete geçmek konusunda içsel ve dışsal hatırlatıcıların bu katılımcılarda daha fazla olduğunun bir göstergesidir. Benzer çalışmalar ele alındığında, Ertuğrul ve Ünal (2020) yapmış oldukları çalışmaları neticesinde genel afet hazırlık inanç ölçeği puan ortalamalarının afetler konusunda eğitim alanlarda almayanlara kıyasla daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Benzer şekilde Tercan (2022) afetlerle ilgili eğitim alanların hazırbulunuşluk düzeylerinin almayanlardan daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, afetler konusunda alınan eğitimlerin farkındalık düzeylerini yükselmesinin bir sonucu olabilir (Doğru & Coşkun, 2023). Bu bağlamda konu hakkında eğitimlerin önemi anlaşılabilmektedir.

Çalışmamız neticesinde AYAY Bölümü öğrencilerinin diğer iki bölüm öğrencilerine göre eyleme geçiriciler alt boyutu daha yüksek bulunurken, Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin algılanan engel ve algılanan ciddiyet alt boyutları daha yüksek bulunmuştur. Bu durumda AYAY Bölümü öğrencilerinin almış oldukları lisans eğitimi neticesinde afetlere hazırlanmak konusunda daha istekli oldukları söylenebilir. Demirebilek ve Gökaya (2022) AYAY öğrencileri ile yapmış oldukları bir çalışmada genel afete hazırlık inanç ölçeği puan ortalamalarının ve öz yeterlilik alt boyutu puan ortalamalarının ölçeğin diğer alt boyutlarıyla kıyaslandığında anlamlı olarak daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Çalışmamızda elde edilen bir diğer önemli bulgu ise, daha önce afet yaşamış ve yaşamamış katılımcılar arasında hem genel afet hazırlığı inancı toplam ölçek puan ortalamaları hem de ölçeğin alt boyutlarındaki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamasıdır. Akın ve Aktaş (2024) Hemşirelik Bölümü öğrencileri ile yapmış oldukları çalışmalarında afet yaşayıp yaşamama durumları ile toplam ölçek puanları ve alt boyutlarının puanları arasında anlamlı bir fark bulamamışlardır. Bu durum hem bu çalışmanın hem de bizim çalışmamızın son dönemlerde yaşanan afetlerin büyük çaplı etkileri dolayısıyla insanlarda afete maruz kalsın ya da kalmasın benzer etkilere neden olmasından kaynaklanmış olabilir. Bu konuda literatür incelendiğinde afet deneyimi olan bireylerin genel bağlamda afet hazırlık durumlarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Yıldırım, 2023, Yalçın, 2020). Benzer şekilde öğretmenler ile yapılan bir çalışmada meslek hayatında herhangi bir acil durum veya

afet yaşayan öğretmenlerin algılanan duyarlılık ve özyeterlilik alt boyutlarının puanları ile toplam ölçek puanları daha yüksek bulunmuştur (Yıldırım ve diğerleri, 2024). Literatürde herhangi bir afete maruziyet yaşamının, konu hakkındaki bilgi ve duyarlılığın artmasına ve bu sayede hazırlık adına motivasyon kazanılmasına yardımcı olduğu belirtilmektedir (Kaya, 2024).

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Afet yönetiminde hazırlık, risk yönetimi sürecinin önemli bir faaliyet ayağını teşkil etmektedir. Afetlere karşı hazırlıklı olma hem afet zararlarını azaltmada hem de afet sonrası sürecin daha kolay bir şekilde atlatılması hususunda önemli bir konudur. Bu durum her kademe için geçerlidir ve toplumları meydana getiren bireylerin afetlere karşı bireysel hazırlıkları önemli bir husus olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda çalışmamız kapsamında Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin afetlere karşı hazırlık düzeyleri ve bu hazırlık düzeylerine etki eden bazı değişkenler ele alınmıştır.

Çalışmamızda öğrencilerin afetlere karşı bireysel hazırlık durumlarının orta seviyede olduğu görülmüştür. Bu durum afetlere karşı toplumsal dirençlilik açısından eksiklerin olduğunu göstermektedir. Öte yandan yapılan eğitimlerin ve edinilen bilgilerin ise bir noktaya kadar etkili olduğu ve katılımcıların bireysel hazırlık düzeylerini ortalama seviyelere çektiği söylenebilir. Ancak ortalama bir hazırlık söz konusu afetler olduğunda yeterli görülebilecek bir düzey olmamalıdır.

Çalışmamız neticesinde kadınların bireysel hazırlık düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin yaşları arttıkça ve sınıf yükseldikçe öz yeterliliklerinin ve hazırlık konusundaki istekliliklerinin arttığı görülmüştür. Bunula birlikte afetler konusunda eğitim alan veya almaya istekli olan öğrencilerin eyleme geçiriciler alt boyutunun puan ortalamalarının daha yüksek olduğu, afetler konusunda sahip olduğu bilgi düzeyini yetersiz olarak değerlendiren öğrencilerin ise genel afet hazırlıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca AYAY Bölümü öğrencilerinin eyleme geçiriciler alt boyutunun diğer iki bölümden daha yüksek olduğu ve afetlere hazırlanmak konusunda harekete geçmeye daha yatkın oldukları görülmüş, almış oldukları lisans eğitimin bu bağlamda olumlu bir etkisinin olduğu gözler önüne serilmiştir. Öte yandan öğrencilerin afet tecrübelerinin ise afetlere hazırlık konusunda anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmüştür.

Bu sonuçlar göz önüne alındığında çalışmamız neticesinde önerilerimiz aşağıdaki gibidir:

- Üniversite müfredatlarında afetlere yönelik uygulamalı eğitimlerin artırılması, öğrencilerin afetlere yönelik bireysel hazırlığını önemli ölçüde artıracaktır.
- Üniversite öğrencilerinin ders müfredatlarına afetler ile ilgili farkındalık ve bilgi düzeylerini artıracak dersler eklenmelidir.
- Öğrenciler afetlere karşı bireysel hazırlık yapılması hususunda teşvik edilmeli ve yaşadıkları ortamlar bu hazırlığa elverişli hale getirilmelidir.
- Öğrencilerin hazırlık durumları acil durum ve afet planlamalarında göz önünde bulundurulmalı, gerçekçi tatbikatlar düzenlenerek sürekli takip edilmelidir.
- Afetler konusunda üniversitelerde öğrencilere ve personele yönelik etkinlikler düzenlenmeli, üniversiteler afet kültürüne sahip kurumlar haline getirilmelidir.
- Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencileri gibi afetler konusunda görev alma potansiyelleri olan öğrencilerin bu konuda daha kapsamlı eğitimlerle afetlere hazırlıklı hale getirilmeleri toplumsal katkı bağlamında elzemdir.
- Üniversite öğrencileri üzerine konu kapsamındaki çalışmalar derinleştirilmeli ve bireysel hazırlık durumları daha derinlemesine irdelenmelidir.

- Farklı bakış açıları ile yapılan çalışmalar üniversite öğrencilerinin bireysel hazırlık durumlarını artırmak konusunda farklı öneriler sunmak konusunda yardımcı olacaktır.
- Gelecek çalışmalarda öğrencilerin hazırlık yapmasına engel olan durumların tespit edilmesi ve çözüm yollarının aranması daha verimli ve etkin bir yaklaşımın sergilenmesine katkı sağlayabilecektir.

Çalışmanın Kısıtları:

Araştırma yalnızca Aksaray Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören öğrenciler ile kısıtlı olup, çalışmanın tanımlayıcı tipte bir araştırma olması nedeniyle sonuçların genellenmesinde dikkat edilmelidir.

Gelecek Araştırmalar:

Gelecekte afetler konusunda bireysel hazırlık durumlarını ve inançlarını ele alan ve bunları destekleyen değişkenleri ortaya koyan çalışmalar ele alınabilir.

Etik Standartlara Uyum

Çıkar Çatışması

Araştırmacılar bu çalışmanın tümüne eşit katkıda bulunmuştur. Araştırmacılar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma, Aksaray Üniversitesi İnsani Araştırmalar Etik kurulunun 19/11/2024 tarihli ve 2024-305 protokol numaralı etik kurul iznine tabiidir.

KAYNAKÇA:

- Adnan, A., Ramli, M. Z., & Abd Razak, S. M. Disaster management and mitigation for earthquakes: Are we ready. In 9th Asia Pacific Structural Engineering and Construction Conference (APSEC2015), November 2015, pp. 34-44.
- Ağahan, M. (2018). *Çanakkale 112 Acil Sağlık Hizmetleri İstasyonlarında Görev Yapan Sağlık Çalışanlarının Afet Farkındalığı ve Afetlere Hazırlık Düzeyleri* [Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Akın H. ve Aktaş B. (2024). Hemşirelik Öğrencilerinin Afet Risk Algıları ve Genel Afete Hazırlıklı Olma İnanç Durumlarının İncelenmesi. *Yaşam Boyu Hemşirelik Dergisi*; 5(3): 50-69 <http://dx.doi.org/10.29228/Inursing.77673>
- Al-Sayyari, L. A., Salleeh, H. M. B., Khan, A., Bin Salleeh, O. H. ve Bazie, E. A. (2025). Assessing Beliefs and Preparedness for Disasters Among High School Female Students in Riyadh, Saudi Arabia. *BMC Emergency Medicine*, 25(1), 27. <https://doi.org/10.1186/s12873-025-01182-3>
- Altıntaş Çolak, B. (2023). *Ankara İli Altındağ İlçesinde İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Afete Bireysel Hazırlık Düzeylerinin Genel Afete Hazırlık İnanç Ölçeği ile Değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Arslanoğlu, A., Erdoğan, M., Dündükcü, Y. ve Keçeli, S. (2023). Sağlık İnanç Modeli'ne Dayalı Acil Durum Afetlere Bireysel Hazırlık ve Bunları Etkileyen Faktörler. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(2), 367-390. <https://doi.org/10.35341/afet.1134823>

- Ashkenazi, I. ve Hunt, R. C. (2019). You're It—You've got to Save Someone: Immediate Responders, not Bystanders. *Frontiers in Public Health*, 7. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2019.00361>
- Avcı, G. (2023). Afet Eğitiminde Afetlere Hazırlık: Üniversite Öğrencileriyle Tehlike Avı. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(1), 84-100. <https://doi.org/10.35341/afet.1149239>
- Centre for Research on the Epidemiology of Disasters [Internet]. Disaster in Numbers. ©2023 [Erişim tarihi: 29 Ekim 2024]. Erişim linki: https://files.emdat.be/reports/2023_EMDAT_report.pdf
- Chen, C. Y., Xu, W., Dai, Y., Xu, W., Liu, C., Wu, Q., Gao, L., Kang, Z., Hao, Y. & Ning, N. (2019). Household Preparedness for Emergency Events: A Cross-sectional Survey on Residents in Four Regions of China. *BMJ Open*, 9(11), e032462. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2019-032462>
- Coppola, D. P. ve Maloney, E. K. (2009). *Communicating Emergency Preparedness: Strategies for Creating a Disaster Resilient Public*. Auerbach Publications. <https://doi.org/10.4324/9780367802820>
- Çabuk, A., Tepe, S. ve Eti, S. (2023). Öğretim Elemanlarının Afet ve Acil Durumlar İçin Bireysel Hazırlık Algısı: İstanbul Örneği. *Electronic Journal of Social Sciences*, 22(88). <https://doi.org/10.17755/esosder.1315248>
- Çoban, M., Sözbilir, M., & Göktaş, Y. (2017). Deprem Deneyimini Yaşamış Kişilerin Deprem Öncesi Hazırlık Algılarının Belirlenmesi: Bir Durum Çalışması. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37), 113-134. <https://doi.org/10.17295/ataunidcd.281721>
- Demirbilek, Ö., & Gökkaya, E. (2022). Acil Yardım ve Afet Yönetimi Öğrencilerinde Afetlere Hazırlık Durumları ile Psikolojik Sağlık Durumlarının İlişkisinin İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(2), 617-624. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.1001225>
- Doğru, S. ve Coşkun, Z. (2023). Sağlık bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Afet Risk Algısı ve Afete Hazırlıklı Olma İnanç Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(4), 1299-1311. <https://doi.org/10.35341/afet.1321854>
- Doğru, S. (2024). Afet Risk Algısının Afet Gönüllüsü Olma Tutumu Üzerine Etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(3), 1185-1193. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.1459390>
- Elliott, D. (2014). Disaster and Crisis Management. M. Gill (Ed.), *The Handbook of Security* (pp. 813-836). https://doi.org/10.1007/978-1-349-67284-4_36
- Ertuğrul, B. ve Ünal, S. D. (2020). Bir Vakıf Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda Öğrenim Gören Öğrencilerin Genel Afete Hazırlıklı Olma İnanç Durumlarının Belirlenmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 3(1), 31-45. <https://doi.org/10.35341/afet.653911>
- Türkdoğan Görgün, C., Koçak Şen, İ. ve McLennan, J. (2023). The Validity and Reliability of the Turkish Version of the Psychological Preparedness for Disaster Threat Scale. *Natural hazards*, 118(1), 331-346. <https://doi.org/10.1007/s11069-023-06006-w>
- Gustafson, P. E. (1998). Gender Differences in Risk Perception: Theoretical and Methodological Perspectives. *Risk Analysis*, 18(6), 805-811.
- Gündüz, F. (2022). *Bütünleşik Afet Yönetiminde Kadınların Afet Deneyimi ve Öğrenilmiş Dersler* [Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi].

- Howard, A., Agllias, K., Bevis, M. ve Blakemore, T. (2018). How Social İsolation Affects Disaster Preparedness and Response in Australia: Implications for Social Work. *Australian Social Work*, 71(4), 392-404. <https://doi.org/10.1080/0312407X.2018.1487461>
- Inal, E., Altıntaş, K. H. ve Doğan, N. (2019). General Disaster Preparedness Beliefs and Related Sociodemographic Characteristics: The Example of Yalova University, Turkey. *Turkish Journal of Public Health*, 17(1), 1-15. <https://doi.org/10.20518/tjph.381667>
- Işık, Ö., Aydınlioğlu, H. M., Koç, S., Gündoğdu, O., Korkmaz, G. ve Ay, A. (2012). Afet Yönetimi ve Afet Odaklı Sağlık Hizmetleri. *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 28(2), 82-123. <https://doi.10.5222/otd.supp2.2012.082>
- İnal, E. ve Doğan N. (2018). Improvement of General Disaster Preparedness Belief Scale Based on Health Belief Model. *Prehospital and Disaster Medicine*, 33(6), 627-636. <https://doi.org/10.1017/S1049023X18001012>
- İnal, E. (2015). *Acil Durumlara/Afetlere Bireysel Hazırlığı Değerlendirmek İçin Sağlık İnanç Modeli'ne Dayalı Ölçek Geliştirme* [Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi]
- Kadioğlu M. Afete Hazırlık ve Afet Bilinci Eğitiminde Verilen Mesajların Standardizasyonu. Deprem Sempozyumu; 23-25 Mart 2005; Kocaeli 2005. s.1500 1502.
- Kadioğlu, M. (2008). Modern, Bütünleşik Afet Yönetiminin Temel İlkeleri. M. Kadioğlu (Ed.), E. Özdamar (Ed.), *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri* (ss. 1-34). JICA Türkiye Ofisi Yayınları.
- Kalın, B. ve Yeşilyurt, M. (2025). The Effect of Disaster Risk Perceptions on Disaster Preparedness Levels of Students at a University in Turkey. *BMC Emergency Medicine*, 25, 114. [10.1186/s12873-025-01263-3](https://doi.org/10.1186/s12873-025-01263-3)
- Kaya, E. (2020). *Medikal Kurtarma Ekibi Üyelerinin Acil Durum/Afetlere Yönelik Bireysel Hazırlıkları ve Afet Sonrası İş Sürekliliği Değerlendirmesi: İstanbul Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi Örneği* [Yüksek Lisans Tezi, Bezmialem Vakıf Üniversitesi].
- Kaya, E. (2024). Kahramanmaraş Depremleri Sonrası Afetlere Bireysel Hazırlık Düzeyi ve İlişkili Faktörlerin İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(4), 1942-1955. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.1411272>
- Kohn, S., Eaton, J. L., Feroz, S., Bainbridge, A. A., Hoolachan, J. ve Barnett, D. J. (2012). Personal Disaster Preparedness: An Integrative Review of the Literature. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 6(3), 217-231. <https://dx.doi.org/10.1001/dmp.2012.47>
- Lin, C. H., Tzeng, W. C., Chiang, L. C., Lu, M. C., Lee, M. S. ve Chiang, S. L. (2024). Effectiveness of a Structured Disaster Management Training Program on Nurses' Disaster Readiness for Response to Emergencies and Disasters: A Randomized Controlled Trial. *Journal of Nursing Management*, 2024(1), 5551894. [10.1155/2024/5551894](https://doi.org/10.1155/2024/5551894)
- Mahon, S. E. (2024). *Role of Bystanders in Disasters*. In Elsevier eBooks (pp. 330–336). <https://doi.org/10.1016/b978-0-323-80932-0.00050-1>
- McNeill, I. M., & Ronan, K. R. (2017). Children in Disasters: The Role of Household Preparedness. *Natural Hazards*, 89(3), 1239-1254. <https://doi.org/10.1007/s11069-017-3019-8>

- Morrissey, S. A. ve Reser, J. P. (2003). Evaluating the Effectiveness of Psychological Preparedness Advice in Community Cyclone Preparedness Materials. *The Australian Journal of Emergency Management*, 18(2), 46-61.
- Muttarak, R. ve Pothisiri, W. (2013). The Role of Education on Disaster Preparedness: Case Study of 2012 Indian Ocean Earthquakes on Thailand's Andaman Coast. *Ecology and Society*, 18(4). <http://dx.doi.org/10.5751/ES-06101-180451>
- Najafi, M., Ardalan, A., Akbarisari, A., Noorbala, A. A. ve Jabbari, H. (2015). Demographic Determinants of Disaster Preparedness Behaviors Amongst Tehran Inhabitants, Iran. *PLoS currents*, 7. <http://dx.doi.org/10.1371/currents.dis.976b0ab9c9d9941cbbae3775a6c5fbe6>
- Oloruntoba, R., Sridharan, R. ve Davison, G. (2018). A Proposed Framework of Key Activities and Processes in the Preparedness and Recovery Phases of Disaster Management. *Disasters*, 42(3), 541-570. <http://dx.doi.org/10.1111/disa.12268>
- Oral, V. ve Cengiz, E. (2021). Afete Hazırlık Davranışlarına Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi: Bir Yapısal Eşitlik Modellemesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(3), 1252-1269.
- Özdemir, A. (2018). *Toplumsal Afet Risk Algısı ve Afete Hazırlıklı Olma Durumu: Kocaeli İli Örneği* [Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane Üniversitesi].
- Paton, D. (2003). Disaster Preparedness: A Social-cognitive Perspective. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 12(3), 210-216. <https://doi.org/10.1108/09653560310480686>
- Paton, D. (2019). Disaster Risk Reduction: Psychological Perspectives on Preparedness. *Australian Journal of Psychology*, 71(4), 327-341. <https://doi.org/10.1111/ajpy.12237>
- Penman, T. D., Eriksen, C., Blanchi, R., Chladil, M., Gill, A. M., Haynes, K., ... ve Bradstock, R. A. (2013). Defining adequate means of residents to prepare property for protection from wildfire. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 6, 67-77. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijdrr.2013.09.001>
- Rapaport, C. ve Ashkenazi, I. (2020). Better together: Evolving social process between bystanders and first responders is a force multiplier for effective emergency response. *Epidemiology - Open Journal*, 5(1), 1-7. <https://doi.org/10.17140/epoj-5-117>
- Sattler, D. N., Kaiser, C. F., & Hittner, J. B. (2000). Disaster preparedness: Relationships among prior experience, personal characteristics, and distress. *Journal of applied social psychology*, 30(7), 1396-1420. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2000.tb02527.x>
- Şahin, Y., Lamba, M. ve Öztop, S. (2018). Üniversite öğrencilerinin afet bilinci ve afete hazırlık düzeylerinin belirlenmesi. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 149-159. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.1136227>
- Şahin, Y. ve Uyan, Y. (2016). Afet risk analizi ve sınıflandırması: Bir uygulama örneği [Konferans metni]. *Doğal Afet ve Afet Yönetimi Sempozyumu (DAAYS'16), Karabük*.
- Tanaka, K. (2005). The impact of disaster education on public preparation and mitigation for earthquakes: a cross-country comparison between Fukui, Japan and the San Francisco Bay Area, California, USA. *Applied Geography*, 25(3), 201-225. <http://dx.doi.org/10.1016/j.apgeog.2005.07.001>

- Taştan, B. ve Aydınoğlu, A. Ç. (2015). Çoklu afet risk yönetiminde tehlike ve zarargörebilirlik belirlenmesi için gereksinim analizi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 31, 366-397. <https://doi.org/10.14781/mcd.83405>
- Tercan, B. (2022). Afete dirençlilikte bireylerin afetlere hazırlığının incelenmesi: Erzincan ili örneği. *Afet ve Risk Dergisi*, 5(1), 261-269. <https://doi.org/10.35341/afet.1063790>
- Tezcan, S. (2017). *Temel epidemiyoloji*. Hipokrat Kitabevi.
- Tierney, K. J., Lindell, M. K. ve Perry, R. W. (2001). *Facing the unexpected: Disaster preparedness and response in the United States*. Joseph Henry Press. <http://dx.doi.org/10.1108/dpm.2002.11.3.222.1>
- Turan, M., Doğan, G., Bulut, Y., Öztürk, G. ve Şahinöz, S. (2018). Yükseköğretim kurumlarında afet ve acil durumlara hazırlık çalışmaları ve etkinlikleri Gümüşhane Üniversitesi örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1-11.
- UNDRR. (2017). Termnology. Aralık 2024 tarihinde [https:// www.undrr.org/termnology](https://www.undrr.org/termnology) adresinden erişildi.
- Yalçın, G. (2020). *Doğal afetlerin etkilerine ve afet risk yönetimine toplumsal cinsiyet perspektifinden bakış: Türk ve Japon kadınların duruş noktasından doğal afetler* [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Yıldırım, S. D. (2023). Integrated disaster management experience of people with disabilities: A phenomenological research on the experience of people with orthopedic disabilities in Türkiye. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 88, 103611. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijdr.2023.103611>
- Yıldırım, S. D., Evren, B. ve Açıkgöz, A. (2024). Öğretmenlerin afet ve acil durumlara bireysel hazırlıklarının değerlendirilmesi: Mersin ili örneği. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 33(1), 31-41. <https://doi.org/10.17942/sted.1378567>
- Yılmaz, T. (2021). Yaşlılarda afet farkındalığı ve afete hazırlıklı olma arasındaki ilişki: Çanakkale Örneği [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi].
- Yürekli, E. (2019). *Bitlis İli Devlet Hastanelerinde Çalışan Hemşirelerin Afet Hazırlığı ve Hazırlık Algısının İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Bitlis Eren Üniversitesi].
- Zamani, A. A., Zakeri, A., Mohseni, S., Javdan, G., Azarpeikan, A., Azadi, F., ... ve Fini, A. A. (2025). Southern Iranian households preparedness in disasters and relationship with demographic factors. *Progress in Disaster Science*, 25, 100401. <https://doi.org/10.1016/j.pdisas.2024.100401>

EXTENDED SUMMARY

Research Problem:

This study aimed to determine the general disaster preparedness belief levels and related factors of the students of Emergency Aid and Disaster Management, Nursing and Health Management departments studying at Aksaray University Faculty of Health Sciences.

Research Questions:

H₀: There is no statistically significant relationship between the disaster and emergency preparedness levels of students at Faculty of Health Sciences and their sociodemographic characteristics or disaster-related factors.

H₁: There is a statistically significant relationship between the disaster and emergency preparedness levels of students at Faculty of Health Sciences and their sociodemographic characteristics or disaster-related factors.

Methodology:

This study is a descriptive type of research, which is one of the epidemiological research types. Descriptive studies involve identifying problems in society and examining them in terms of person, place, and time characteristics (Tezcan, 2017). The study population consisted of 1,162 students from the Emergency Aid and Disaster Management, Nursing, and Health Management departments studying at Aksaray university during the 2024-2025 academic year. Based on sample size calculation with a 95% confidence interval, the target was to reach 290 students. A total of 450 students were reached, but due to missing data in one student's survey, the final study sample consisted of 449 students. In collecting the data, a data collection form consisting of 48 questions/items, 17 of which were prepared by the researchers and 31 items/questions of the General Disaster Preparedness Belief Scale, was used.

The General Disaster Preparedness Belief Scale was developed by İnal et al. in 2018. Based on the Health Belief Model, this scale measures disaster preparedness beliefs. The scale consists of 31 items and 6 sub-dimensions, which are: self-efficacy (8 items), cues to action (5 items), perceived susceptibility (6 items), perceived barriers (6 items), perceived benefits (3 items), and perceived severity (3 items). It is a 5-point Likert-type scale, with a minimum possible score of 31 and a maximum of 155. Items with negative statements are reverse coded. The Cronbach's Alpha value for the entire scale was found to be 0.93, indicating a high level of reliability (İnal et al., 2018).

The IBM "Statistics Package for Social Sciences" (SPSS ver. 26.0) program was used for data analysis. In the analyses, descriptive statistics were presented as frequency and percentage, while distribution statistics were reported as mean, standard deviation, median, first quartile, third quartile, minimum, and maximum values. For continuous variables, normality and differences between groups were determined using the Kolmogorov-Smirnov test. The Mann-Whitney U test was applied for non-normally distributed binary groups, while the Kruskal-Wallis test was used for comparisons among more than two groups. In the study findings, the significance level was set at 0.05 with a 95% confidence interval.

Findings:

Of the students participating in the study, 355 (79.1%) were female. Only 36 students were employed in an income-generating job. A total of 223 students (49.7%) were enrolled in the Nursing Department, while 159 students (35.4%) were first-year students. A total of 285 students (63.5%) had previously experienced a disaster, and 45 students had actively participated in disaster response efforts. The internet (88.7%) and television (88.6%) were the two most common sources of disaster-related information, while 8 students stated that they had not received any information about disasters.

The perceived severity subscale scores of women ($p < 0.01$) were found to be higher than those of men, while men had higher perceived barrier subscale scores ($p = 0.03$). The general disaster preparedness scores of women ($p = 0.04$) were also higher than those of men.

Students who had received disaster education or wanted to receive education had significantly higher cues to action subscale scores ($p=0.02$ and $p<0.01$, respectively) (Tables 3 and 5).

Students in the Emergency Aid and Disaster Management Department had significantly higher cues to action subscale scores ($p=0.007$) compared to students in the other two departments. Meanwhile, Nursing Department students had higher perceived barriers and perceived severity subscale scores ($p<0.01$).

Finally, fourth-year students had higher self-efficacy ($p=0.02$) and perceived susceptibility ($p=0.01$) subscale scores.

The mean scores for the General Disaster Preparedness Scale of the students who participated in the study were as follows: the self-efficacy subscale mean score was 26.9 ± 3.0 , the cues to action mean score was 16.1 ± 2.1 , the perceived susceptibility mean score was 19.1 ± 2.3 , the perceived barriers mean score was 14.8 ± 4.1 , the perceived benefit mean score was 12.4 ± 2.3 , the perceived severity mean score was 8.6 ± 2.4 , and the total scale mean score was 98.2 ± 7.9 .

Conclusion:

When examining the descriptive findings obtained from the study, it is observed that the majority of the participants are female and that half of the sample consists of nursing students. The study population consists of students from the Faculty of Health Sciences at University. Looking at the overall population, it is evident that the students do not exhibit a normal distribution, as the number of female students is significantly higher than that of male students, and nursing students make up half of the total number of students in the faculty.

When examining the average scores of the General Disaster Preparedness Belief Scale and its sub-dimensions among the students participating in the study, it is observed that students have a moderate level of disaster preparedness belief. Similarly, in a study conducted with Nursing Department students, while their disaster risk perception was found to be above average, their General Disaster Preparedness Belief Scale scores were at an average level (Akin & Aktaş, 2024). In another study conducted in Erzincan, the participants' disaster preparedness levels were also determined to be average (Tercan, 2022). Additionally, in their study with students, Ertuğrul and Ünal (2020) found that the students' General Disaster Preparedness Belief Scale scores were at a moderate level.

Within the scope of our study, it was observed that women had higher general disaster preparedness scores than men. A similar study also found that women's belief in disaster preparedness was higher than that of men (Ertuğrul & Ünal, 2020). On the other hand, in a comparable study, Akin and Aktaş (2024) found that men's general disaster preparedness scores were higher than those of women. Similarly, another study conducted in Iran also found that men had higher disaster preparedness behavior scores than women (Najafi et al., 2015). In this context, it can be suggested that the demographic structure of the study sample is an important factor influencing these findings.

It was observed that participants who had received disaster education and those willing to receive such training had higher scores in the cues to action subscale. This suggests that both internal and external reminders for taking action were stronger among these participants. When similar studies are examined, Ertuğrul and Ünal (2020) found that individuals who had received disaster education had higher general disaster preparedness belief scores compared to those who had not. Likewise, Tercan (2022) determined that the preparedness levels of individuals who had received disaster-related education were higher than those who had not.

As a result of our study, it was found that the cues to action subscale scores of Emergency Aid and Disaster Management students were higher compared to students from the other two departments, while the Nursing students had higher perceived barriers and perceived severity subscale scores. This suggests that Emergency Aid and Disaster Management students, due to their undergraduate education, may be more willing to prepare for disasters. Similarly, Demirbilek and Gökkaya (2022), in their study with Emergency Aid and Disaster

Management students, found that the general disaster preparedness belief scale scores and self-efficacy subscale scores were significantly higher compared to other subscales of the scale.

As a result of our study, it was observed that women had higher levels of individual disaster preparedness compared to men. Additionally, as students' age and academic level increased, their self-efficacy and willingness to prepare for disasters also increased. Moreover, it was found that students who had received or were willing to receive disaster-related training had higher cues to action subscale scores, while students who perceived their disaster-related knowledge as insufficient had higher general disaster preparedness scores. Furthermore, Emergency Aid and Disaster Management students had higher cues to action subscale scores compared to the other two departments, indicating that they were more inclined to take action in disaster preparedness. This highlights the positive impact of their undergraduate education on their readiness for disasters. On the other hand, it was observed that students' previous disaster experiences did not create a significant difference in their disaster preparedness levels.